

IX. 801.

A BŰNÖSSÉG FOGALOM A VILÁGI BÜNTETŐJOGBAN

ÍRTA

FINKEY FERENC

Különlenyomat

*Ravasz László hatvanadik életéve és dunamelléki püspökségének
huszadik évfordulója alkalmából kiadott «És lőn világosság»
című emlékkönyvből*

BUDAPEST, 1941

IX. 801.

A BŰNÖSSÉG FOGALOM A VILÁGI BŰNTETŐJOGBAN

Írta FINKEY FERENC

A büntetőjog tudománya tárgyánál és feladatánál fogva nem foglalkozik közelebről a bűn és a bűnösség theologiai és erkölcsstani fogalmával. De nem lehet és nem szabad eltagadnunk, hogy a büntetőjogban és pedig nem csupán a tudományos művekben, de a joggyakorlatban is használatos különböző kifejezések: a bűncselekmény, a büntetett, a bűnrészesek, a bűnösségi körülmények, valamint a büntetőbírói ítéletekben az elítélt személynek «bűnös»-ül kimondása, végül a bűnhődés, mint a büntetés végrehajtás egyik főcélja, mindezek a fogalmak a bűn, a vétek (peccatum) vallástudományi fogalmából fejlődtek ki, onnan származtak át a világi tudományokba.

A büntetőjogi törzstudomány, az ú. n. anyagi büntetőjog tudománya, mely az állami törvényekkel tiltott és világi büntetésekkel sújtott ú. n. büntetendő cselekmények dogmatikájának s a büntetés fogalmának és céljának kiépítésére hivatott, mihelyt a büntetőjog alapproblémáit akarja megvilágítani, mihelyt a büntetés bölcsészeti alapvetéséhez, az igazság és az igazságosság eszméjéhez nyúl hozzá, akarva, nem akarva a theologiai és az erkölcsstani tudományok mezejére, a bűn és a bűnhődés, a bűnért való vezeklés gondolataira, mint kiindulási pontra kénytelen visszatérni. Úgy hogy a büntetőjogi mai műkifejezések, így: az alanyi bűnösség, a büntetőjogi felelősség, az elégtétel, a megtorlás, a javítás, az erkölcsi felemelés, ezek a mai büntetőjogi axiómák csak modern alakba, jogászi köntösbe öltöztetései az eredendő bűn és a bűnért való vezeklés, a poenitentia theologiai fogalmainak.

A Biblia gyönyörű példázata az első emberpár bűnbeeséséről s ezen első bűnbeesés örök következményéről, a paradicsomból való kiűzetésről, ezzel a földi élet nyomorúságairól, éppúgy a Kain és Ábel példázata a gonosz hajlamú és a szelídlelkű ember szembeállításáról a büntetőjogi és kriminológiai tudományok mai irodalmában a legkülönbözőbb alakzatokban találhatók.

Az egyik büntetőjogtudományi iskola, az ú. n. classicus büntetőjogászok szerint az ember szabad akaratból visz véghez most helyes, megengedett, majd tiltott, a társadalomra vagy egyesekre káros, veszedelmes cselekményeket. A másik iskola, a szigorú determinista felfogású és a naturalista vagy a materialista világnézetűek szerint, ellenben az egyik ember egyenesen bűnre születik, született gonosztevő vagy legalább is fékezhetetlen, társadalomellenes hajlamokkal van megverve, aki tehát

szükségszerűen büntettség válik vagy pedig — a szocialisták vesszőparipája értelmében — a társadalom bűnei, a tömegnyomor, a szegénység viszi az embereket bűnelkövetésre.

Nyilvánvaló, hogy ez a két ellentétes büntetőjogi kiindulási pont a közép- és újkori theologia és bölcsészet begyökerezett dogmatikai tételeiből táplálkozik. Az indeterminista büntetőjogászok között a r. kath. vallásúak ma is az Aquinói Szt. Tamás dogmatikájára esküsznek, aki az Aristoteles tételeit a keresztyénség tanaival összeegyeztetve, évszázadokra megrögzítette az akaratszabadság elvét, mint az ésszerű emberi cselekvések döntő okát. Ez az indeterminista axióma belekerült s ma is ott olvasható a magyar Büntetőtörvénykönyvben is (1878 évi V. tc. 76. §).

A determinista felfogás pedig ma is a szent Ágoston theocentrikus világnézetére épít. Az isteni világrend (Pax), melynek a földi rend csak tökéletlen másolata, követeli az Isten akaratával, vagyis az ő parancsával ellenkező, azt megszegő emberi akarat megsemmisítését. Az igazságtalanság, vagyis a bűncselekmény nem egyéb, mint az isteni világrend megtörése, ezért sohasem maradhat büntetlenül. A büntetés csak kiegyenlítése, helyreállítása az isteni rendnek (malum passionis ob malum actionis).

Szent Ágostonnak ez a tétele visszhangzik Kálvin Institutioiban is, aki legélesebben fejti ki, hogy az eredendő bűn folytán az ember meg lett fosztva a szabad akarattól, a bűn rabságába esett és pedig oly mélyen, hogy kárhozatra méltónál egyebet nem is cselekedhetünk. Kálvin szavai szerint: Az eredendő bűn a mi természetünk gonoszsága és romlottsága, mely először is méltókká tesz bennünket Isten haragjára s aztán létrehozza bennünk azokat a cselekedeteket, melyeket a Szentírás a test cselekedeteinek nevez. Ez az, ami a Szentírásban sajátlagos értelemben bűnnek neveztetik. Az ebből előálló cselekedeteket, milyenek a házasságtörés, paráznialkodás, tolvajlás, gyűlölködés, veszekedés, ölés, dorbézolás — ez alapon inkább a bűn gyümölcszeinek kellene nevezni. Még a csecsemők is . . . jóllehet, saját gyarlóságuk gyümölcszeit még nem termették meg, de annak magvát magukban hordozzák . . . Mindaddig, míg testünk börtönébe zárva élünk, lakozni fog bennünk a bűnnek maradványa; de ha arra az ígéretre, melyet Isten nekünk a keresztségben adott, hittel támaszkodunk: nem fog uralkodni felettünk, sem le nem igaz. (L. Kálvin: A keresztyén vallás alapvonalai. Ford. Nagy Károly, 1903., 189. l.)

Addig, amíg a bölcsészet s általában a világi tudományok mind a theologia szolgálóleányai voltak, a büntetőjogtudomány is theologiai műnyelven oldotta meg a büntetőjogi problémákat. Carpów, lipcsei egyetemi tanár, a XVII. század legnagyobb büntetőjogi tekintélye, még kifejezetten az Isten haragjának kiengesztelése végett tartja szükségesnek és elengedhetetlennek a büntetést. De ő az, aki a boszorkányságot, az ördöggel kötött szövetséget mint Isten ellen elkövetett főbűnöző büntetést tanítja, aminek vádjá miatt a legcsekélyebb gyanújelre elrendelhető és újabb gyanúok nélkül is akárhányszor ismételhető a tortúra.

A XIX. és XX. század hatalmasan fellendült büntetőjogi irodalom azonban — teljes tisztelettel meghajolva a theologia erkölcsnemesítő

és kulturális érdemei előtt — nyíltan és határozottan arra helyezkedik, hogy a büntetőjog alapproblémáit a theologia gyámkodása és a vallástudományi műnyelv nélkül is meg tudja fejteni.

A ma uralkodónak tekinthető közvetítő iskola, mely egyaránt óvakodik a spiritualisták légüres térben járó, eszményieskedő, mind a materialisták nyers simplicista tételeitől, ez az ú. n. harmadik iskola a bűnösség fogalmát s a bűncselekményekért viselendő büntetőjogi felelősség elvét nem a bűncselekmények vallási tiltottságára, nem a vallási parancsok megszegésének, nem a vallási tilalmak áthágásának gondolatára építi fel, hanem az *emberi igazság* és a *társadalom védelmének* általánosan elismert bölcsészeti és szociológiai elveire.

A ma uralkodó, gyakran ú. n. új klasszikus irány hívei, akikhez számítom én is magamat, mi a bűnözés gyökerét abban látjuk, hogy az emberek általában születésükkel magukkal hozzák a jónak és rossznak a csírát, a helyes és a helytelen cselekményekre való hajlamokat. A bűnelkövető ember nem valami különleges abnormális lény, nem született büntetett. A bűnelkövetők nem alkotnak valami külön embertípust. Sem testi, sem lelki alkatuk nem döntő arra nézve, hogy fognak-e bűncselekményt elkövetni. Adott körülmények között minden ember, akár aszthenikus vagy atletikus, avagy pyknikus testalkatú — akár zykloid, akár schizoid temperamentumú (Kretschmer) legyen — büntetetté válhatnak s mindenik elkerülheti a bűnözés útját. Az egyik ember, aki helyes erkölcsi nevelésben részesült, és jobb társadalmi helyzetbe került, ellent tud állni a bűncselekményre csábító testi ingereknek, meg tudja fékezni rossz hajlamait és leküzdözi a bűnelkövetésre kínálkozó alkalmakat. A másik ellenben, akiben erősebben kifejtett a heves, erőszakos vagy a ravasz, alattomos jellem vagy akit szerencsétlen társadalmi helyzete, a megélés nehézségei, családi vagy politikai összeütközések a bűnelkövetés lejtőjére sodortak, az ilyen ingadozó vagy indulatos, erőszakos alkatú ember nehezen tud ellentállni ezeknek a belső vagy külső ingereknek s előbb vagy utóbb büntetetté válhatik s adott körülmények közt elköveti a bűncselekményt.

A bűnösség fogalma eszerint a büntetőjogban a bűnelkövető személynek azt a lelki állapotát, azt a jogilag is megállapított hibáját jelenti, hogy helytelen, állami büntetés terhe alatt tiltott cselekményt követett el, melyért jogi felelősséggel tartozik. A mai büntetőjog nem azért mondja bűnösnek az elítéltet, mert valamelyik egyház törvénye, vagy ezen egyház dogmái szerint Isten törvénye ellen vétkezett, hanem azért, mert az állam által alkotott büntetőtörvényt sértette meg, tehát tudva és akarva (szándékosan) vagy gondatlanságból olyan cselekményt vitt véghez, amit az állam törvénye eltiltott és annak elkövetőjére állami büntetést írt elő. A mai büntetőjog is elismeri, hogy a különböző egyházak törvényei is rendkívül becses szolgálatot tesznek az államnak, amikor egyházuk tagjait az állami törvények tiszteletben tartására kötelezik és a világi bűncselekmények elkövetőit esetleg egyházi büntetésekkel is sújtják (Egyh. Törvények VI. tc. 46. §. 7. p.), a világi büntetőjog azonban ettől függetlenül ítéli meg a vádlottak büntetőjogi bűnösségét és megállapítja a bűnösséget akkor is, ha az elkövetett cselekmény talán nem ütközik egyik egyház törvényébe vagy dogmájába sem. Viszont

nem állapítja meg a büntetőjogi bűnösséget az egyházi törvények által tiltott és egyházi büntetéssel sújtott cselekmény miatt, ha az illető cselekmény nem ütközik a világi büntető törvényekbe.

A büntetőjogi bűnösség fogalom ma is szorosabb kapcsolatban áll az erkölcsstani bűnösségfogalommal. Ma is uralkodó felfogás, hogy bűncselekmény elkövetése erkölcsi hiba, a bűncselekmények általában etikailag is tiltott, kárhoztatott cselekmények.

Az erkölcsstan tudománya évezredek óta hirdeti a helytelen, az emberhez nem méltó, a testi és szellemi életünkre káros cselekmények tiltottságát és kárhoztatását. Az erkölcsstelen cselekmény, az erkölcsi bűn fogalma egyidős a vallási tilalmak, az Isten elleni véték fogalmával. A legelső szentkönyvek azonos fogalmak gyanánt ismerik a vallási és az erkölcsi szabályokat és tilalmakat. A mai egyházak törvényei és tanításai is legfőbb hivatásuknak tekintik, hogy híveiket a lehető legmagasabb erkölcsi színvonalra emeljék s az erkölcsi eszméket az emberiség egyetemes, általánosan uralkodó eszméivé fejlesszék. De a nem kifejezetten vallási, illetőleg felekezeti színezetű erkölcsstani ugyaneből a gondolatból indul ki és egyértelemmel hirdeti a társadalomra káros, helytelen cselekmények tiltottságát.

A vallás-erkölcsi vagy a szociológiai értelemben vett erkölcsstelen cselekmény és a büntetendő cselekmény, az ily cselekmény elkövetőjének bűnössége, cselekményének helytelenítése, kárhoztatása tehát egy töről fakadnak s alapjában véve azonos fogalmak. A büntetőjogi bűnösség fogalma is tartalmilag az elkövetett bűncselekmény erkölcsi helytelenítése, a büntetőjogi tilalom ellen vétő egyén erkölcsi fogyatkozásának, erkölcsi bűnének szemrehányása. Közkeletű tétel a büntetőjogi írók körében, hogy a bűncselekmény csak súlyosabb alakja, durva kiadása az erkölcssteleniségnek, vagyis a bűncselekmények általában erkölcsstelen cselekmények, melyek a társadalom erkölcsi felfogásának, az ú. n. köz-erkölcsnek feltűnőbb megsértését tartalmazzák. A bűncselekmény legáltalánosabb meghatározás szerint olyan jogtalan és erkölcsstelen (erkölcsellenes) cselekmény, melyet az állam büntetés terhe alatt tilt. A jogi bűnösség eszerint — mint G. Jelinek mondja — az erkölcsi bűnösség minimuma. Vagy amint Durkheim kifejezi: a büntetett a kollektív öntudat erős és határozott megsértése, olyan tett, mely erős felháborodást vált ki valamely társadalomban.

A *bűnhődés* szükségességét, vagyis az elkövetett bűncselekmény miatti büntetés igazságosságát a bölcsészeti irodalom kétezer év óta állandóan hirdeti és szebbnél szebb elméletekkel, érvekkel támasztja alá. Platon idevágó fejtegetései ma is felülmúlhatatlanok: Aki bűnhődik, az megszabadul lelke bajától. A büntetés bölcsességre tanít s igazságosságra szorít. Az igazságtalanság (a bűncselekmény) csak másodrendű baj, de a büntetlenül hagyott igazságtalanság minden létező baj között a legnagyobb. Aki igazságtalanságot követett el, menjen és jelentkezék ott, ahol kellő büntetésben részesül; igyekezzék a bíróhoz, mint orvoshoz, nehogy az igazságtalanság betegsége, mely lelkét terheli, titkos és idővel gyógyíthatatlan romlását idézze elő. A helyes erkölcsök szerint a büntetés nem sújt, de felemel; a büntetés nem halálos mérge, hanem gyógyszer, mely fájdalmas válságok után észrevétlenül új életre hív.

(L. P. Janet : A politikai tudomány története az erkölccstanhoz való viszonyában. I., 176.) Ugyanez az emelkedett szellemű tétel visszhangzik aztán a római remek-jogász, Paulus axiomájában : a büntetés az emberek javítására rendeltetett.

Az igazságosságának mint a büntetőjog legfőbb céljának rajzolásában pedig Aristoteles nyújt ma is zsinórmértékül tekintett fejtegetéseket. A büntetés szerinte a kiegyenlítő igazság követelménye, melynek alaptétele, hogy az egyenlőkkel egyenlően, de a nem egyenlőkkel nem egyenlően kell bánni, vagyis kinek-kinek érdeme, szolgálata, hibája, bűne szerint.

Az újkor egyik legnagyobb bölcsésze, Leibniz szerint is az igazság kívánja a büntetést, mint megtorlást és elégtételt az elkövetett rossz tettért. Az ilyen megtorlás szüksége végső fokon a legfőbb világtörvényen nyugszik, mely önmagában, függetlenül Isten akaratától, de ő általa hajtatik végre s mely az emberi lélekbe is be van vésvé, mint a földi igazságszolgáltatás által gyakorlandó törvény. De már Leibniz megpendíti a későbbi ú. n. összetett elmélet másik alaptételét, a büntetés hasznosságát, a társadalmi rend fenntartására elengedhetetlen voltát, mikor azt írja, hogy : a büntetés csak akkor és csak annyiban igazságos, ha és amennyiben az általa okozott baj kisebb mind az egyesekre, mind az összességre, mint a rossz tett büntetlenül hagyása.

A legújabbkori jogbölcsészek sorában Kant és az őt követő szubjektív idealista, — Hegel s az ő nyomán kialakult objektív idealizmus — napjainkban pedig az új Kantiánus és új Hegeliánus bölcsészek és erkölccstani írók hatalmas tábora szinte vetélkedve hirdetik mint erkölccstani axiomát, a büntetés igazságosságát és szükségességét. Legélesebben Kant fejezi ki ezt a közfelfogást, mikor a büntetést feltétlen észparancsnak, öncélnak hirdeti, vagyis ő a büntetés jogalapját és célját az igazság által követelt megtorlás, a bűnhődés fogalmába sűríti össze, mert ha az igazság megszűnik, nincs többé értelme, hogy az emberek a földön éljenek.

A mai erkölccsbölcsészek is csupán árnyalati eltérésekkel, de lényegében egyöntetűen tanítják, hogy a büntetőtörvények minden korban az illető emberi közösségnek az erkölcsi bűnösségről vallott erkölcsi felfogását tükrözik vissza. Nagyon tanulságosak erre nézve Wundt fejtegetései : Az állam szerinte kezdetben pusztán szükségből, az összeségre kézzelfoghatóan káros vérbosszú megszüntetése végett ragadja magához a büntető hatalmat, később azonban az államélet fejlődésével kapcsolatban erkölcsi feladatának tekinti a bűncselekmények elkövetőinek megbüntetését. A büntetés jogalapja tehát szerinte az erkölcsi szükségesség, ez készíti a mai államot a büntett büntetésére. A büntetés célja azonban nem csupán a megtorlás, hanem a fenyítés is, melyben két elem van : a bűnhődés és a nevelés és ezeken felül az is, hogy fenntartsa, illetőleg helyreállítsa a jogi öntudatot, azaz mindenki előtt megmutassa, hogy a büntett büntetéssel tiltott cselekedet s a büntetés gyakorlásával az állam lecsillapítani kívánja a büntett által okozott erkölcsi és jogi felháborodást.

A büntetőjog és az erkölccstan, tehát az erkölccstani és a büntetőjogi bűnösség összefüggésére van építve K. Binding, lipcsei egyetemi tanárnak, a német büntetőjogi dogmatika ma is általánosan elismert leg-

nagyobb tekintélyének ú. n. norma-elmélete. Binding nagy (hatkötetes) művének (Die Normen und ihre Übertretung, 1872—1920.) kiindulási pontja éppen az, hogy a büntetőtörvények nemcsak legszorosabb összefüggésben vannak a hozataluk idején uralkodó bölcsészeti, közelebbről metafizikai és etikai eszmékkel, hanem mindig azok függvényei és következményei. A büntettes Binding szerint nem a Btk-et sérti meg, hanem a Btk. valamely tényálladékanak alapját alkotó normát, mely rendszerint — bár nem mindig — előbb születik meg, mint a büntetőtörvény. A Btk. nem maga teremti ezeket a normákat, hanem csak ezen normáknak áthágását, az erkölcsi törvények iránti engedetlenséget (Unbotmässigkeit) sujtja hátrányos jogkövetkezményekkel.

Élesen fejezi ki a büntetőjog és az erkölcsstan testvériségét L. Baris, aki az állami büntetésben a közösség erkölcsi rosszalásának kifejezését látja az elkövetett rossz: a jogtalan és erkölcsstelen cselekménnyel szemben. A büntetés szerinte erkölcsi rosszalás, ebből folyik, hogy a bűncselekmény lényegében az erkölcs durva megsértése.

Nézetem szerint is a bűnösség fogalma a büntetőjog világában is elsősorban mindig erkölcsi helytelenítés, a tettes által véghezvitt helytelen, a társadalom és az állam érdekeit sértő vagy veszélyeztető cselekmények kárhoztatása.

Ez a kétségtelenül szoros belső összefüggés a büntetőjogi és az erkölcsi bűnösség között azonban nem igazolja az erkölcsellenes és a büntetendő cselekmények összeolvasztását, egy fogalomná nyilvánítását. Az erkölcsbölcsészeknek több évszázados kutatása ma már teljesen tisztázta a jog és az erkölcs határmesgyeit s elvi alapon megvonja a különbséget a jogtalan és erkölcsstelen fogalma közt. Alakilag: erkölcsellenes cselekmény az, ami az erkölcsi tilalmakba ütközik, jogtalan és büntetendő pedig az a cselekmény, ami a jog, illetőleg a büntetőjog szabályait sérti. Tartalmilag a jog, így a büntetőjog is csak az emberek külső magatartásával, jogi jelentőségű cselekményeivel foglalkozik, az erkölcsstan ellenben az érzelmek, a jóakarát, a helyes és a helytelen magaviselet általános, illetőleg egyetemes elveit kutatja, a szép, a jó és az igaz örök eszméinek megvalósítását munkálja. A jog a maga kiforrott, szokás vagy törvény útján kifejezett szabályait külső kényszerrel is érvényesíti, míg az erkölcsi parancsok nem ismerik a külső kényszert, érvényesülésük éppen a kényszer nélküli, önkéntes teljesítést igényli.

Bármennyire kívánatos lenne s bármennyire ideális végcélul tűzzük ki, hogy a jog és az erkölcs körei összeessenek, vagyis minden erkölcsstelen cselekmény egyúttal jogtalannak és büntetendőnek legyen nyilvánítva, ez az állapot még csak a távol jövő zenéje, egy szép utópia. Azt ugyan elmondhatjuk, hogy a bűncselekmények általában erkölcsileg is tiltott és kárhoztatott cselekmények, azonban még ez alól az általánosnak tekinthető szabály alól is vannak kivételek, azaz vannak erkölcsileg közömbös, csupán a közrend szempontjából tiltott és büntetett cselekmények (közigazgatásellenes kihágások). Más oldalról úgy áll a helyzet, hogy még mindig igen sok erkölcsellenes cselekmény az állami törvények szerint nem büntetendő, sőt nem is jogtalan cselekmény (gorombaság, hazugság, lustaság, kevélység).

Miután így az erkölcsi bűn, az erkölcsstan szempontjából helytelen,

elítélendő cselekmény fogalma nem esik egybe a jogi értelemben vett bűncselekmény fogalmával, a bűnösség fogalma is más megítélés alá kerül a büntetőjogban, mint az erkölcsstanban. Az erkölcsstan már a rossz cselekményre való szándékot, sőt a képzetet, a gondolatot is elítéli, erkölcsi hibának, bűnnek tekinti. Így beszélünk erkölcsstelen motívumról, gonosz szándékról, bűnös gondolatokról. Ezek a fogalmak közelről érintik a büntetőjogot s gyakran a büntetőjogászok is használják ezeket a kifejezéseket. Azonban a világi büntetőjogban önmagában véve a bűnös gondolat, egy bűncselekmény elkövetésének a képzete vagy az erkölcsstelen motívum még nem tekintetik büntetőjogi bűnösségnek, amiatt tehát büntetőjogi felelősségrevonásnak, büntetés alkalmazásának nincs helye. Ma is érvényes a római jog két axiomája: *Cogitationis poenam nemo patitur* és *De internis non judicat praetor*.

Természetesen, amennyiben az ember a bűnös gondolatot megvalósította, elkövetett egy bűncselekményt, ha emiatt büntetőjogi felelőssége megállapított, a büntetés nemének és mértékének meghatározásánál az erkölcsstelen (aljas) motívum, az erkölcsileg is elítélendő célképzet, a tettes lelkiségének hibás vagy közveszélyes volta, az ő romlott erkölcsé vagy züllöttsége: mindezek a mozzanatok mint fontos súlyosító *bűnösségi körülmények* fognak beszámíttatni az ő terhére. A büntetőjog tudománya azért beható tanulmány tárgyává teszi a motívum, a képzet, a szándék, a gondatlanság fogalmait, mint a bűncselekmény alanyi oldalának mozzanatait. Azonban a büntetőjogi felelősségrevonás, a vádlott alanyi bűnösségének megállapítása s ennek folytán a bűncselekmény beszámítása nem pusztán a cselekmény erkölcsi értékén, nem tisztán az erkölcsi bűnösségen fordul meg.

A különböző bűncselekményeknek általános értékelését elvégzi már a törvényhozás az illető tevékenység poenalizálásával és az azokat elkövetőkre kiszabható büntetés kereteinek meghatározásával. A büntetőbíró szintén erkölcsi értékelést is végez a büntetőjogi bűnösség megállapításakor és a büntetés kiszabásánál az elítélt mellett és a terhére fennforgó szubjektív körülményeknek, a tettes lelkében döntő tényezőként szerepelt motívumnak súlyosító vagy enyhítő körülményként mérlegelésével. Azonban sem a törvényhozói, sem a bírói értékelés, illetőleg mérlegelés nem tisztán erkölcsi megítélés. Az erkölcsstan mindig a legmagasabb tekinteteket, az abszolút jóság, a tökéletes szépség és az eszményi (isteni) igazság eszméit tartja szeme előtt s ehhez méri az emberi cselekmények helyességét vagy elítélendő voltát. A törvényhozás ellenben egy Btk. megalkotásánál vagy egy új bűncselekmény tényálladékanak és az amiatt kiszabható büntetés kereteinek megvonásánál a gyakorlati élet követelményeit, a közbiztonsági, rendészeti tekinteteket, a bűnelkövetés lehető megelőzését, vagyis a bűncselekmények káros hatását, közgazdasági hátrányait és a bűnelkövető egyének közveszélyességének fokát is köteles szem előtt tartani.

Ezzel a megjegyzéssel természetesen semmiképpen nem akarunk éket verni az erkölcsstani és a büntetőjogi értékelés közé. Közkeletű tétel, hogy a büntetőjog az a jogi szakmák közt, amelynek tételei, alapelvei legközvetlenebb kapcsolatban vannak az erkölcsstani elvekkel és tétellekkel. A bűncselekmények és a büntetési eszközök összeállítása, a bűn-

tetési rendszer vezérelvei és szabályai mindig híven tükrözik vissza az illető kornak és nemzetnek általános erkölcsi felfogását és kulturális színvonalát. A büntetőtörvényeket készítő egyének nem szakíthatják ki magukat koruknak és nemzetüknek uralkodó eszméi, közfelfogása, a közóhajok és törekvések alól. S ha a törvényhozók személyileg aránylag magasabb értelmi és erkölcsi színvonalon állanak is, mint a nép nagy tömege, az ú. n. átlag-emberek, éppen a törvényhozás tényezőinek kötelességük a törvények alkotásánál számításba venni a nép egészének az erkölcsi színvonalát, az «egészséges népies felfogást» is és arra törekedni, hogy bizonyos csekelményeknek büntetés terhe alatt eltiltása által a nép erkölcsi színvonalát emeljék, az erkölcsileg helytelen, téves és káros népszokásokat kiirtsák vagy kevesbítsék. Ugyanígy a büntetőbíró a büntetés kiszabásánál mindig köteles figyelembevenni az elítélt egyén erkölcsi és értelmi fejlettségének fokát, az ő erkölcsi hibáit, fogvatkozásait vagy erkölcsi züllöttségét.

A törvényhozó a büntetőtörvények alkotásánál, a büntetőbíró a büntetőtörvények alkalmazásánál tényleg erkölcsi megítélést is végeznek, az erkölcsi hibákat, az általános erkölcstelenséget igyekeznek irtogatni, nyesegetni. Általánosságban tehát helyes az a tétel, hogy a büntetőjogi bűnösségfogalom testvérfogalom az erkölcsstani bűnösséggel s a büntetőjogi felelősségrevonás, a büntetőjogi beszámítás elsősorban erkölcsi szemrehányás és helytelenítés. A két fogalom elkülönítése azonban mégis szükséges azért, hogy az erkölcsstani túlköveteléseknek is megvonhassuk a határát és szabatosan meghatározhassuk a büntetőjogi bűnösség ismerveit.

DER BEGRIFF DER SCHULD IM BÜRGERLICHEN STRAFRECHT

Von Dr. FRANZ FINKEY, Kronanwalt im Ruhestande, Budapest

Der Verlasser legt in der Abhandlung «Der Begriff der Schuld im bürgerlichen Strafrecht» dar, dass der Begriff der Schuld in die bürgerlichen Rechte zweifellos aus den theologischen Begriffen der Schuld und der Sünde herübergekommen ist. Die mittelalterliche und neuzeitliche Strafrechtswissenschaft betrachtet die Strafhandlung buchstäblich als Verletzung des göttlichen Gesetzes und hält die Strafe zur Versöhnung von Gottes Zorn für notwendig und unerlässlich. Das neueste bürgerliche Strafrecht befreite sich nun vom Joch der Theologie und gründet das Strafrecht nicht auf den Gedanken der Sünde gegen Gott, sondern auf das zweiteilige Prinzip der menschlichen Gerechtigkeit und auf den Schutz der menschlichen Gesellschaft. Die Schuld wird im heutigen Strafrecht begrifflich der ethischen Schuld gleichgesetzt. Die strafrechtliche Verantwortlichmachung, die Schuldigerklärung des Verurteilten, die strafrechtliche Zurechnungsfähigkeit der Strafhandlung ist in erster Reihe ein ethischer Vorwurf, eine ethische Missbilligung.

Felelős kiadó : Finkey Ferenc.
5138. Franklin-Társulat nyomdája. — vitéz Litvay Ödön.